

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. д-р Георги Шопов,
член на научно жури за защита на дисертация за образователна и
научна степен “доктор”
по научната специалност „Организация и управление извън сферата на
материалното производство”**

Докторант: Анелия Венелинова Пържанова

Дисертация: “Противоречия и конфликти в социалното осигуряване (алтернативни подходи и методи за разрешаването им)”

Процедура: Дисертацията е разработена чрез свободна докторантура (самостоятелна подготовка) в катедра “Администрация и управление” при факултет “Международна икономика и администрация” на ВСУ „Черноризец Храбър” – гр. Варна.

ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

Дисертацията (общо 166 страници, от които 24 стр. Приложения №№ 1-4) има увод, три глави и заключение. Списъкът на литературата включва 68 източника, от които 40 на кирилица и 28 на латиница. Ползвани са и 23 източника в интернет.

Логиката и структурата на дисертацията са:

- Съвременни проблеми и предизвикателства пред социалното осигуряване – контекстуални измерения (глава I);
- Основни противоречия и конфликти при реформиране на държавното обществено осигуряване в България (глава II);
- Алтернативни методи за разрешаване на конфликтите в осигурителния процес и възможност за пренос на добрите практики (глава III).

Точка първа от глава първа и приложение четири на дисертацията завършват с изводи. В автореферата обаче, след представянето на всяка глава има систематизирани изводи. В различни части на разработката се съдържат обобщения и препоръки. Заключението представя основните приноси и препоръки на авторката.

ИЗСЛЕДВАНИЯ И РЕЗУЛТАТИ

Дисертацията е наситена с проучвания и изследвания както в теоретичен, така и в емпиричен аспект:

в глава I

- представяне на социалното осигуряване в контекста на теорията за обществените;
- идентификация на инструменти за генериране на ресурси в системата на социалното осигуряване;
- извеждане на връзката и взаимната обусловеност между общовалидните принципи и функциите на социалното осигуряване.

в глава II

- изследване на генезиса, еволюцията и типологизация на противоречията в социалното осигуряване;
- проследяване на факторната обусловеност и проблемен анализ на конфликтните ситуации в осигурителния процес;
- изготвяне на Типологизация и разкриване съдържанието на конфликтите в осигурителния процес.

в глава III

- изготвяне на оценка на потенциала на конвенционалните методи и подходи за управление на промените в осигурителния процес;
- предлагане на нови подходи за управление на промените в социалното осигуряване;
- обосноваване на алтернативни решения на противоречията в социалното осигуряване и прилагането на алтернативни подходи и методи за управление на конфликтите в осигурителния процес.

Обобщени, подходите и резултатите от тези изследвания, както и приносните моменти, са както следва:

Първо, избраният аспект на изследването, което е фокусирано върху съществуващи противоречия и конфликти в социалното осигуряване и е проведено през призмата на идентифицирането и предлагането на алтернативни подходи и методи за разрешаването им. По такъв начин, специфичната материя, свързана с дизайна на

социално-осигурителната система (в частност първия стълб на пенсионната система) се изследва в контекста на концепцията за управление на конфликти. Това – доколкото ми е известно, е един от първите опити в това направление в българските изследователски усилия.

Второ, мултидисциплинарният характер на изследването, което комбинира теоретичен анализ на литературни източници и българската практика в областта на пенсионното осигуряване с анализ на резултати от проведено собствено социологическо изследване чрез анкетиране на представители на основни заинтересовани страни (работници, работодатели, счетоводни предприятия). Авторовото емпирично социологическо проучване, обхваща организацията и дейността на две териториални структури на “РУСО” и взаимоотношенията им с различни социални групи, като идентифицира проблеми, доказващи необходимостта от управление на конфликтите в осигурителната сфера.

Трето, на тази основа се достига до резултати и изводи като напр.:

- методите за разрешаване на конфликти в осигурителния процес, заложи в нормативната рамка са непълни, тъй като в нея не са отчетени всички конфликтни точки и възможни инструментариуми за тяхната превенция или преодоляване;
- направената оценка на ефективността на обичайните в сегашната практика методи за управление на промените в осигурителната система и на постигнатите резултати от тяхното прилагане – дали са смекчили или са изострили конфликтите в нея;
- авторовото изясняване на съдържанието на понятията „противоречие“ и „конфликт“ в осигурителната система и тяхната типологизация;
- обоснованата необходимост и възможност за прилагане на алтернативни методи и подходи, заменящи административното или съдебното разрешаване на спорове;
- направените конкретни предложения за използване на алтернативни методи и подходи за разрешаване на спорове в осигурителния процес, като инструмент за избягване на обществено напрежение.

КОМЕНТАРИ И ВЪПРОСИ

1. Целенасочеността на изложението би се подобрила ако се избегнат обяснителни текстове, които стоят по-встрани от изследваната проблематика.
2. При представянето и систематизацията на съществуващи в литературата виждания по разглеждани въпроси (напр. в първа и втора глава) не личи ясно позицията на авторката, нейните допълнителни аргументи „за“ или „против“ едно или друго схващане. Напр. на с. 18 примерът за стимулиране на *потреблението* на „мериторично“ благо като храната за бедните не изглежда удачен: с известни уговорки може да се приеме, че е полезно стимулирането на *предлагането* на подобна храна. Да не говорим, че *merit* означава „заслуга“. Освен това, изрази като „на тази основа се е считало...“, без да се посочат автори и публикации, принизяват качеството на научната дискусия.
3. Полезно би било да се потърси и по-добра формулировка на целта на труда, като тя се свърже със заглавието (противоречия и конфликти в социалното осигуряване). Сега в центъра на целта са поставени принципите на общественото осигуряване, а фактически дисертацията (се очаква да) е фокусирана върху конфликти и противоречия, както и върху начините за тяхното решаване/управление.
4. На с.3 от автореферата се посочва, че „Промените във обществения договор, в самия осигурителен процес, като взаимоотношения между осигурители, осигурени и осигурителна институция, налага необходимост от ... промени във функциите и задачите на обществен-осигурителната система“. Промените във функциите засягат същността и съдържанието на социалното осигуряване и в този контекст, кои от посочените в т.1.2 на дисертацията функции авторката смята за необходимо да се променят?
5. Въпросителни поражда интерпретацията на БВП на жител от населението като измерител на производителността на труда (с.19 от дисертацията).

Тези коментари не омаловажават постигнатите научни резултати и стойността на разработката, а са предназначени най-вече да насочат бъдещите усилия на авторката на полето на научните изследвания – ако тя реши да се занимава с това.

ПУБЛИКАЦИИ

По дисертацията са представени следните научни публикации:

- Два доклада пред международни конференции или такива с международно участие.
- Един доклад доклади на ежегодна научна сесия на СУ – Пловдив.
- Една публикация в Международно-научно онлайн списание – наука и технологии, Съюз на учените в Стара Загора.

Освен това са реферирани и две публикации в сп. „Родопи“.

Всички публикации са индивидуални.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертацията представлява научно изследване с определени цели и задачи, посветени на актуални проблеми, свързани с решаването на противоречия и конфликти на социалното осигуряване.

Докторантката познава литературата и научните достижения в своята област. Открила е нерешени и частично решени проблеми. Систематизира и осмисля съществуващи тези и становища.

Провела е успешно самостоятелно научно изследване и интерпретира резултатите от него правилно, логично и разбираемо. Резултатите представляват приложения на съществуваща теория, методология и методи като се достига до изводи и препоръки за управленската практика.

По такъв начин, са постигнати основните цели на една докторантура – теоретична подготвеност и изграждане на умения за организиране и осъществяване на самостоятелни научни изследвания.

Представени са публикациите, необходими за защитата.

Предлагам на Анелия Венелинова Пържанова да бъде присъдена образователната и научна степен “доктор” по научната специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство”.

Подпис:

06.06.2013 г.